

Doc. Mgr. PaedDr. Jan Michalík, Ph.D.

*Katedra speciální pedagogiky, Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci,
Žižkovo nám. 5, 771 40 Olomouc, tel.: 777809040, fax: 585 231 400, [mail:janmichalik@email.cz](mailto:janmichalik@email.cz)*

V Olomouci dne 7.7. 2008

Věc: návrh na novelizaci ustanovení vyhlášky MŠMT č. 73/2005 Sb. o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami...

Vážené kolegyně, vážení kolegové,

v poslední době se opět (pokolikáté již?) vyhrotila otázka zajištění vzdělávacích potřeb dětí, žáků a studentů se zdravotním postižením na školách v České republice. Původní očekávání, v souvislosti s přijetím zákona č. 561/2005 Sb., školského zákona, totiž, že dojde ke zlepšení vzdělávacích podmínek těchto dětí se nenaplnila.

Problémy v současnosti v praxi působí zejména dvě legislativní překážky:

- a) školský zákon (§36) zakotvuje povinnost ředitele základní školy přijmout do školy přednostně dítě s trvalým pobytem ve spádovém obvodu školy – tato povinnost se týká i žáků se zdravotním postižením. K tomu prováděcí vyhláška MŠMT č. 73/2005 Sb., na jedné straně potvrzuje přednostní roli tzv. integrovaného způsobu vzdělávání, na druhé straně tuto zákonnou povinnost ředitele školy a jí odpovídající právo zákonných zástupců svobodně zvolit pro své dítě s postižením variantu vzdělávání protiprávně omezuje ustanovením, podle něž se dítě v integrovaném vzdělávání může vzdělávat „jestliže má škola podmínky“.
- b) školský zákon (§16 odst. 9) zavádí institut asistenta pedagoga a zmocňuje MŠMT (§ 56) prováděcím předpisem upravit mj. i náplň činnosti tohoto pedagoga. Přesto dochází - a dokonce ve zvýšené míře – na některých školách (a už nejen v integrovaném proudu, ale i ve školách samostatně určených pro žáky s postižením – dříve speciální školy) k protiprávnímu požadavku škol, aby rodiče hradili odměnu pro asistenta, který bude ve škole ve třídě v níž je žák s postižením vzděláván. V některých případech dochází k protiprávnímu výkladu ustanovení zákona o sociálních službách.

Níže podávám návrh možných úprav „problematické“ vyhlášky č. 73/2005. Sb. Předkládám jej k diskusi všem, kteří se vzdělávání dětí s postižením věnují. Pokud budete mít k textu jakékoliv připomínky, doplnění, zkušenosti a příklady, velmi je přivítám, stejně jako seznámíte-li s tímto návrhem další zájemce. Vše nejlépe do 15. srpna 2008.

Předpokládám, že výsledky této diskuse bychom společně s předsedou Národní rady osob se zdravotním postižením, panem Václavem Krásou, předali před zahájením školního roku ministru školství, mládeže a tělovýchovy, ministryni pro lidská práva a Vládnímu výboru pro občany se zdravotním postižením.

Cílem je vyvolat diskusi o současné situaci a dosáhnout odstranění diskriminačních ustanovení, které brání v plnohodnotné účasti dětí se zdravotním postižením ve vzdělávání.

S poděkováním za vaše připomínky

Jan Michalík

ZÁKLADNÍ POJETÍ NAVRHOVANÝCH ZMĚN – MATERIÁL K DISKUSI:

VYHLÁŠKA č. 73/2005 Sb.

ze dne 9. února 2005

o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných

ZMĚNA: 62/2007 Sb.

Pozn. **červeně** jsou označeny části, které se navrhují vypustit,
podtržené je označeno nově navrhované znění

Vyhláška

§ 3

Formy speciálního vzdělávání žáků se zdravotním postižením

(1) Speciální vzdělávání žáků se zdravotním postižením 5) je zajišťováno

- a) formou individuální integrace,
- b) formou skupinové integrace,
- c) ve škole samostatně zřízené pro žáky se zdravotním postižením (dále jen "speciální škola"), nebo
- d) kombinací forem uvedených pod písmeny a) až c).

(2) Individuální integrací se rozumí vzdělávání žáka

- a) v běžné škole, nebo
- b) v případech hodných zvláštního zřetele ve speciální škole určené pro žáky s jiným druhem zdravotního postižení.

(3) Skupinovou integrací se rozumí vzdělávání žáka ve třídě, oddělení konzervatoře nebo studijní skupině zřízené pro žáky se zdravotním postižením v běžné škole nebo ve speciální škole určené pro žáky s jiným druhem zdravotního postižení.

(4) **Žák se zdravotním postižením se přednostně vzdělává formou individuální integrace v běžné škole. pokud to odpovídá jeho potřebám a možnostem a podmínkám a možnostem školy.**

Odůvodnění:

Jedná se o ustanovení, které je v rozporu se zněním § 36 odst. 7) školského zákona podle nějž:

„Ředitel spádové školy je povinen přednostně přijmout žáky s místem trvalého pobytu v příslušném školském obvodu a žáky umístěné v tomto obvodu ve školském zařízení pro výkon ústavní výchovy, ochranné výchovy nebo ve školském zařízení pro preventivně výchovnou péči, a to do výše povoleného počtu žáků uvedené ve školském rejstříku.“

§ 9

Zařazování žáků se zdravotním postižením do speciálního vzdělávání

(1) Zařazení žáka do některé formy speciálního vzdělávání podle § 3 provádí ředitel školy se souhlasem zákonného zástupce žáka nebo se souhlasem zletilého žáka, a to na základě doporučení školského poradenského zařízení, jehož součástí je navržení míry podpůrných opatření.

(2) Zařazení žáka se zdravotním postižením do některé formy speciálního vzdělávání podle § 3 může předcházet diagnostický pobyt tohoto žáka ve škole, do níž má být zařazen, a to v délce 2 až 6 měsíců.

(3) Dojde-li k významné změně speciálních vzdělávacích potřeb žáka se zdravotním postižením, zařazení tohoto žáka do režimu speciálního vzdělávání přezkoumá školské poradenské zařízení a případně navrhne úpravu tohoto režimu. V případě přeřazení do jiného vzdělávacího programu zařadí ředitel školy žáka do ročníku, který odpovídá dosaženým znalostem a dovednostem žáka.

(4) Pokud ředitel běžné školy nebo ředitel speciální školy, nezařadí žáka se zdravotním postižením, který má povinnost plnit školní docházku, do některé z forem speciálního vzdělávání podle § 3, oznámí tuto skutečnost zákonnému zástupci žáka se zdravotním postižením, krajskému úřadu a obci, v níž má žák trvalý pobyt. Tento postup se netýká plnění povinné školní docházky ve spádové škole dle § 36 odst. 7) školského zákona.

Odůvodnění:

Školský zákon zřetelně upravuje právo navštěvovat běžnou spádovou školu – bez výjimek. Vyhláška však zavádí možnost ředitele běžné školy „nezařadit“ žáka se zdravotním postižením do školy - dokonce toho, který má povinnost plnit povinnou školní docházku. Takto závažný akt dokonce upravuje způsobem kdy ředitel školy tuto skutečnost zákonnému zástupci jen „oznámí“ (např. u individuálního vzdělávacího plánu jej ředitel vydává formou správního rozhodnutí !). Vyhláška jde zřetelně nad rámec zákona. Pokud by zákonodárce chtěl, aby některé děti neměly právo účastnit se povinné školní docházky ve spádové škole – mohl tuto část upravit v zákoně. Viz ust. Listiny základních práv a svobod „nikdo nesmí být nucen činit co zákona neukládá“. Navrhovaná novela celou proceduru neruší, jen z ní vyjímá popsane situaci. Nadále je ponechána možnost využít tohoto postupu v případech, pokud např. rodič sám požádá o umístění svého dítěte v jiné než spádové škole, a ředitel této školy tohoto žáka do školy a do příslušného druhu vzdělávání nezařadí. V těchto případech zůstává „oznámení“ tam uvedeným subjektům na místě.

§ 7

Asistent pedagoga

(1) Hlavními činnostmi asistenta pedagoga 2) jsou pomoc žákům při přizpůsobení se školnímu prostředí, pomoc pedagogickým pracovníkům školy při výchovné a vzdělávací činnosti, pomoc při komunikaci se žáky, při spolupráci se zákonnými zástupci žáků a komunitou, ze které žák pochází. U žáků se zdravotním postižením zajišťuje asistent pedagoga pomoc při zvládnutí všech úkonů umožňujícím těmto žákům účast ve vzdělávání a pobyt ve školním prostředí.

(2) Žádost o souhlas se zřízením funkce asistenta pedagoga obsahuje název a sídlo právnické osoby, která vykonává činnost školy, počet žáků a tříd celkem, počet žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, dosažené vzdělání asistenta pedagoga, předpokládanou výši platu nebo mzdy, zdůvodnění potřeby zřízení funkce asistenta pedagoga, cíle, kterých chce ředitel školy zřízením této funkce ve škole dosáhnout, a náplň práce asistenta pedagoga.

Odůvodnění:

Doplňuje se znění odst. 1) § 7, které stanoví (v souladu s ust. § 56 školského zákona) náplň činnosti asistenta pedagoga o specifické úkony asistenta pedagoga u jedné skupiny žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, žáků se zdravotním postižením.

Navrhované znění reaguje na nepřípustnou praxi některých škol, které zajištění vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami váží na zajištění a úhradu mzdy asistenta ze strany rodičů.

§ 8

Organizace speciálního vzdělávání

(1) Forma a obsah speciálního vzdělávání žáka a míra podpůrných opatření se stanoví podle rozsahu speciálních vzdělávacích potřeb žáka.

(2) Speciální vzdělávání a podpůrná opatření doporučená školským poradenským zařízením zabezpečuje škola ve spolupráci se školským poradenským zařízením.

(3) Ve třídě mateřské školy samostatně zřízené pro děti se zdravotním postižením je rozsah výuky předmětů speciálně pedagogické péče nejvýše 3 hodiny denně.

(4) Žáci se zdravotním postižením, kteří se vzdělávají v základní škole nebo třídě základní školy samostatně určené pro tyto žáky, mohou mít na prvním stupni nejvýše 5 vyučovacích hodin v dopoledním vyučování a 5 vyučovacích hodin v odpoledním vyučování; na druhém stupni nejvýše 6 vyučovacích hodin v dopoledním vyučování a 6 vyučovacích hodin v odpoledním vyučování.

(5) Ve třídách a studijních skupinách zřízených pro žáky se zdravotním postižením mohou být zařazeni žáci 2 i více ročníků.

(6) Pokud ve třídě nebo studijní skupině působí souběžně několik pedagogických pracovníků, musí být alespoň 1 z nich asistentem pedagoga.

(7) Ve třídách, odděleních konzervatoře a studijních skupinách, ve kterých se vzdělává žák se zdravotním postižením, může se souhlasem ředitele školy a zákonného zástupce žáka nebo zletilého žáka působit osobní asistent, který není zaměstnancem právnické osoby, která vykonává činnost školy.

(8) Ve vybraných předmětech se žáci se zdravotním postižením v rámci svých možností mohou vzdělávat společně s ostatními žáky školy a být zapojeni do všech činností školy v době mimo vyučování.

(9) Pro osoby s těžkým mentálním postižením, více vadami nebo autismem, které nezískaly základy vzdělání, může základní škola speciálně organizovat kurzy k jejich získání.

(10) Pro přípravu na vzdělávání dětí s těžkým mentálním postižením, více vadami nebo autismem lze zřídit přípravný stupeň základní školy speciální.

Odůvodnění:

Jedná se o nadbytečné ustanovení vyhlášky.

Doc. Mgr. PaedDr. Jan Michalík, Ph.D.

*Katedra speciální pedagogiky, Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci,
Žižkovo nám. 5, 771 40 Olomouc, tel.: 777809040, fax: 585 231 400, [mail:janmichalik@email.cz](mailto:janmichalik@email.cz)*

V Olomouci dne 7.7. 2008

Věc: návrh na novelizaci ustanovení vyhlášky MŠMT č. 73/2005 Sb. o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami...

Vážené kolegyně, vážení kolegové,

v poslední době se opět (pokolikáté již?) vyhrotila otázka zajištění vzdělávacích potřeb dětí, žáků a studentů se zdravotním postižením na školách v České republice. Původní očekávání, v souvislosti s přijetím zákona č. 561/2005 Sb., školského zákona, totiž, že dojde ke zlepšení vzdělávacích podmínek těchto dětí se nenaplnila.

Problémy v současnosti v praxi působí zejména dvě legislativní překážky:

- a) školský zákon (§36) zakotvuje povinnost ředitele základní školy přijmout do školy přednostně dítě s trvalým pobytem ve spádovém obvodu školy – tato povinnost se týká i žáků se zdravotním postižením. K tomu prováděcí vyhláška MŠMT č. 73/2005 Sb., na jedné straně potvrzuje přednostní roli tzv. integrovaného způsobu vzdělávání, na druhé straně tuto zákonnou povinnost ředitele školy a jí odpovídající právo zákonných zástupců svobodně zvolit pro své dítě s postižením variantu vzdělávání protiprávně omezuje ustanovením, podle něž se dítě v integrovaném vzdělávání může vzdělávat „jestliže má škola podmínky“.
- b) školský zákon (§16 odst. 9) zavádí institut asistenta pedagoga a zmocňuje MŠMT (§ 56) prováděcím předpisem upravit mj. i náplň činnosti tohoto pedagoga. Přesto dochází - a dokonce ve zvýšené míře – na některých školách (a už nejen v integrovaném proudu, ale i ve školách samostatně určených pro žáky s postižením – dříve speciální školy) k protiprávnímu požadavku škol, aby rodiče hradili odměnu pro asistenta, který bude ve škole ve třídě v níž je žák s postižením vzděláván. V některých případech dochází k protiprávnímu výkladu ustanovení zákona o sociálních službách.

Níže podávám návrh možných úprav „problematické“ vyhlášky č. 73/2005. Sb. Předkládám jej k diskusi všem, kteří se vzdělávání dětí s postižením věnují. Pokud budete mít k textu jakékoliv připomínky, doplnění, zkušenosti a příklady, velmi je přivítám, stejně jako seznámíte-li s tímto návrhem další zájemce. Vše nejlépe do 15. srpna 2008.

Předpokládám, že výsledky této diskuse bychom společně s předsedou Národní rady osob se zdravotním postižením, panem Václavem Krásou, předali před zahájením školního roku ministru školství, mládeže a tělovýchovy, ministryni pro lidská práva a Vládnímu výboru pro občany se zdravotním postižením.

Cílem je vyvolat diskusi o současné situaci a dosáhnout odstranění diskriminačních ustanovení, které brání v plnohodnotné účasti dětí se zdravotním postižením ve vzdělávání.

S poděkováním za vaše připomínky

Jan Michalík

ZÁKLADNÍ POJETÍ NAVRHOVANÝCH ZMĚN – MATERIÁL K DISKUSI:

VYHLÁŠKA č. 73/2005 Sb.

ze dne 9. února 2005

o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných

ZMĚNA: 62/2007 Sb.

Pozn. **červeně** jsou označeny části, které se navrhují vypustit,
podtržené je označeno nově navrhované znění

Vyhláška

§ 3

Formy speciálního vzdělávání žáků se zdravotním postižením

(1) Speciální vzdělávání žáků se zdravotním postižením 5) je zajišťováno

- a) formou individuální integrace,
- b) formou skupinové integrace,
- c) ve škole samostatně zřízené pro žáky se zdravotním postižením (dále jen "speciální škola"), nebo
- d) kombinací forem uvedených pod písmeny a) až c).

(2) Individuální integrací se rozumí vzdělávání žáka

- a) v běžné škole, nebo
- b) v případech hodných zvláštního zřetele ve speciální škole určené pro žáky s jiným druhem zdravotního postižení.

(3) Skupinovou integrací se rozumí vzdělávání žáka ve třídě, oddělení konzervatoře nebo studijní skupině zřízené pro žáky se zdravotním postižením v běžné škole nebo ve speciální škole určené pro žáky s jiným druhem zdravotního postižení.

(4) **Žák se zdravotním postižením se přednostně vzdělává formou individuální integrace v běžné škole. pokud to odpovídá jeho potřebám a možnostem a podmínkám a možnostem školy.**

Odůvodnění:

Jedná se o ustanovení, které je v rozporu se zněním § 36 odst. 7) školského zákona podle nějž:

„Ředitel spádové školy je povinen přednostně přijmout žáky s místem trvalého pobytu v příslušném školském obvodu a žáky umístěné v tomto obvodu ve školském zařízení pro výkon ústavní výchovy, ochranné výchovy nebo ve školském zařízení pro preventivně výchovnou péči, a to do výše povoleného počtu žáků uvedené ve školském rejstříku.“

§ 9

Zařazování žáků se zdravotním postižením do speciálního vzdělávání

(1) Zařazení žáka do některé formy speciálního vzdělávání podle § 3 provádí ředitel školy se souhlasem zákonného zástupce žáka nebo se souhlasem zletilého žáka, a to na základě doporučení školského poradenského zařízení, jehož součástí je navržení míry podpůrných opatření.

(2) Zařazení žáka se zdravotním postižením do některé formy speciálního vzdělávání podle § 3 může předcházet diagnostický pobyt tohoto žáka ve škole, do níž má být zařazen, a to v délce 2 až 6 měsíců.

(3) Dojde-li k významné změně speciálních vzdělávacích potřeb žáka se zdravotním postižením, zařazení tohoto žáka do režimu speciálního vzdělávání přezkoumá školské poradenské zařízení a případně navrhne úpravu tohoto režimu. V případě přeřazení do jiného vzdělávacího programu zařadí ředitel školy žáka do ročníku, který odpovídá dosaženým znalostem a dovednostem žáka.

(4) Pokud ředitel běžné školy nebo ředitel speciální školy, nezařadí žáka se zdravotním postižením, který má povinnost plnit školní docházku, do některé z forem speciálního vzdělávání podle § 3, oznámí tuto skutečnost zákonnému zástupci žáka se zdravotním postižením, krajskému úřadu a obci, v níž má žák trvalý pobyt. Tento postup se netýká plnění povinné školní docházky ve spádové škole dle § 36 odst. 7) školského zákona.

Odůvodnění:

Školský zákon zřetelně upravuje právo navštěvovat běžnou spádovou školu – bez výjimek. Vyhláška však zavádí možnost ředitele běžné školy „nezařadit“ žáka se zdravotním postižením do školy - dokonce toho, který má povinnost plnit povinnou školní docházku. Takto závažný akt dokonce upravuje způsobem kdy ředitel školy tuto skutečnost zákonnému zástupci jen „oznámí“ (např. u individuálního vzdělávacího plánu jej ředitel vydává formou správního rozhodnutí !). Vyhláška jde zřetelně nad rámec zákona. Pokud by zákonodárce chtěl, aby některé děti neměly právo účastnit se povinné školní docházky ve spádové škole – mohl tuto část upravit v zákoně. Viz ust. Listiny základních práv a svobod „nikdo nesmí být nucen činit co zákona neukládá“. Navrhovaná novela celou proceduru neruší, jen z ní vyjímá popsane situaci. Nadále je ponechána možnost využít tohoto postupu v případech, pokud např. rodič sám požádá o umístění svého dítěte v jiné než spádové škole, a ředitel této školy tohoto žáka do školy a do příslušného druhu vzdělávání nezařadí. V těchto případech zůstává „oznámení“ tam uvedeným subjektům na místě.

§ 7

Asistent pedagoga

(1) Hlavními činnostmi asistenta pedagoga 2) jsou pomoc žákům při přizpůsobení se školnímu prostředí, pomoc pedagogickým pracovníkům školy při výchovné a vzdělávací činnosti, pomoc při komunikaci se žáky, při spolupráci se zákonnými zástupci žáků a komunitou, ze které žák pochází. U žáků se zdravotním postižením zajišťuje asistent pedagoga pomoc při zvládnutí všech úkonů umožňujících těmto žákům účast ve vzdělávání a pobyt ve školním prostředí.

(2) Žádost o souhlas se zřízením funkce asistenta pedagoga obsahuje název a sídlo právnické osoby, která vykonává činnost školy, počet žáků a tříd celkem, počet žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, dosažené vzdělání asistenta pedagoga, předpokládanou výši platu nebo mzdy, zdůvodnění potřeby zřízení funkce asistenta pedagoga, cíle, kterých chce ředitel školy zřízením této funkce ve škole dosáhnout, a náplň práce asistenta pedagoga.

Odůvodnění:

Doplňuje se znění odst. 1) § 7, které stanoví (v souladu s ust. § 56 školského zákona) náplň činnosti asistenta pedagoga o specifické úkony asistenta pedagoga u jedné skupiny žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, žáků se zdravotním postižením.

Navrhované znění reaguje na nepřípustnou praxi některých škol, které vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami váží na zajištění a úhradu mzdy asistenta ze strany rodičů.

§ 8

Organizace speciálního vzdělávání

(1) Forma a obsah speciálního vzdělávání žáka a míra podpůrných opatření se stanoví podle rozsahu speciálních vzdělávacích potřeb žáka.

(2) Speciální vzdělávání a podpůrná opatření doporučená školským poradenským zařízením zabezpečuje škola ve spolupráci se školským poradenským zařízením.

(3) Ve třídě mateřské školy samostatně zřízené pro děti se zdravotním postižením je rozsah výuky předmětů speciálně pedagogické péče nejvýše 3 hodiny denně.

(4) Žáci se zdravotním postižením, kteří se vzdělávají v základní škole nebo třídě základní školy samostatně určené pro tyto žáky, mohou mít na prvním stupni nejvýše 5 vyučovacích hodin v dopoledním vyučování a 5 vyučovacích hodin v odpoledním vyučování; na druhém stupni nejvýše 6 vyučovacích hodin v dopoledním vyučování a 6 vyučovacích hodin v odpoledním vyučování.

(5) Ve třídách a studijních skupinách zřízených pro žáky se zdravotním postižením mohou být zařazeni žáci 2 i více ročníků.

(6) Pokud ve třídě nebo studijní skupině působí souběžně několik pedagogických pracovníků, musí být alespoň 1 z nich asistentem pedagoga.

(7) Ve třídách, odděleních konzervatoře a studijních skupinách, ve kterých se vzdělává žák se zdravotním postižením, může se souhlasem ředitele školy a zákonného zástupce žáka nebo zletilého žáka působit osobní asistent, který není zaměstnancem právnické osoby, která vykonává činnost školy.

(8) Ve vybraných předmětech se žáci se zdravotním postižením v rámci svých možností mohou vzdělávat společně s ostatními žáky školy a být zapojeni do všech činností školy v době mimo vyučování.

(9) Pro osoby s těžkým mentálním postižením, více vadami nebo autismem, které nezískaly základy vzdělání, může základní škola speciálně organizovat kurzy k jejich získání.

(10) Pro přípravu na vzdělávání dětí s těžkým mentálním postižením, více vadami nebo autismem lze zřídit přípravný stupeň základní školy speciální.

Odůvodnění:

Jedná se o nadbytečné ustanovení vyhlášky.